

CAROLUS HACQUART

De Triomfeerende Min | The Triumph of Love ^[1678]

CAMERATA TRAJECTINA

Portret van Carolus Hacquart, uit zijn bundel met Suites voor viola da gamba getiteld *Chelys* (1686)
Portrait of Carolus Hacquart, from his collection of Suites for viola da gamba titled Chelys (1686)

De Triomfeerende Min is geschreven ter gelegenheid van de Vrede van Nijmegen in 1678. Met deze Vrede kwam een einde aan de oorlog waarmee de Franse 'zonnekoning' Lodewijk XIV de Nederlandse Republiek van de kaart had willen vegen. De ellende was begonnen in het Rampjaar 1672, toen een enorm Frans leger oprukte tot aan de Hollandse waterlinie, ten westen van Utrecht. Lodewijk wist zich gesteund door verdragen met Engeland en de bisschoppen van Keulen en Munster. De invasie maakte het volk rede-loos, de regenten radeloos en het land red-deloos, zoals de uitdrukking gaat. Uiteindelijk kon het tij worden gekeerd, waarbij de jonge stadhouder Willem III een glansrol speelde. Met de Vrede van Nijmegen kwam er voorlopig een einde aan de Franse agressie.

De dichter Dirck Buysero (1644-1707), in het dagelijks leven lid van de Admiraliteit van de Maas in Rotterdam, nam het initiatief voor *De Triomfeerende Min*. Hij schreef het libretto en vroeg de gambist Carolus Hacquart (ca. 1640-1701?) er muziek bij te componeren. In het 'Voorspel' van de *Min* bezingen de godinnen Vrede en Geluk de paradijselijke toestand van Nederland vóór het Rampjaar. Als de oorlog uitbreekt heeft dat onder meer tot gevolg dat meisjes zich niet meer aan de liefde willen overgeven. Dat is een ernstige bedreiging van de minnehandel. Het liefdes-

godje Cupido spreekt oorlogsgod Mars aan op deze onhoudbare toestand en daagt hem uit er om te vechten. Voordat de ruzie uit de hand loopt komt Venus tussenbeide, de godin van de liefde en moeder van Cupido. Ze verleidt Mars, met wie ze al eerder een relatie had. De oorlogsgod bezwijkt voor haar charmes en toont zich bereid de oorlogshan-delingen te staken. Dan wordt het vrede op aarde en barst er een stroom schitterende vreugdezangen los van goden en godinnen, minnaars, minnaressen, herders, boeren enzovoorts.

De Triomfeerende Min staat bekend als de "eerste Nederlandse opera", maar dat is iets te veel eer. Het is eigenlijk een zangspel, dat in de uitgave van 1680 wordt aangekondigd als een "Vredespel, gemengt met zang- en snaarspel, vliegwerken, en balletten". De scène met Cupido, Mars en Venus, die Buysero grotendeels ontleende aan *Les amours de Venus et d'Adonis* van Jean Donneau de Visé (1670), wordt geheel gesproken, en zo ook de verbindende teksten tussen de zangstukken. Wel kunnen we de *Min* als een aanzet tot een Nederlandse opera beschouwen. Buysero zelf ziet in het stuk een "zweemsel naa d'Italiaansche en Fransche Opera, die hier te lande meer vermaart als bekend zyn". Hij wenst dat zijn "Blyspel" moge dienen als een schets voor iets groters dat in navolging

van de Italianen en Fransen op het Nederlandse toneel zou moeten worden gebracht. Buysero's wens gaat in 1686 in vervulling, als Govert Bidloo zijn *Bacchus, Ceres en Venus* op de Amsterdamse planken brengt, met muziek van een andere gambist, Johan Schenk. Dit stuk kan met recht de eerste Nederlandse opera worden genoemd: het wordt van begin tot eind gezongen en ook luid en duidelijk als "opera" aangekondigd. Camerata Trajectina voerde het in 2006 op en maakte er een cd van.

Toch heeft *De Triomfeerende Min* al vroeg de roep gekregen 'de oudste Nederlandse opera' te zijn. Al in 1920 maakte dirigent Piet van Westrheene een bewerking voor de Arnhemse Bachvereniging. De ontbrekende ouverture componeerde hij er gewoon bij, maar uit respect voor de oude partituur deed Van Westrheene rustig aan met de klarinetten; de trombones liet hij zelfs thuis. Later volgden uitvoeringen in Vlaanderen en bij de KRO. In 1996 verscheen een fraaie uitgave, verzorgd door Pieter Andriessen, in de serie *Monumenta Flandriae Musica* (Muzikale monumenten van Vlaanderen). Componist Carolus Hacquart was namelijk van Vlaamse komaf.

Het moet voor Buysero een hele frustratie zijn geweest dat zijn pogingen strandden om *De Triomfeerende Min* op de Amsterdamse Schouwburg uitgevoerd te krijgen. Waar-

schijnlijk nam men in Amsterdam aanstoot aan de Oranjegezinde toon die uit het stuk sprak. In Amsterdam was in die jaren op last van het stadsbestuur alle politiek op het toneel taboe. Onbekend is of *De Triomfeerende Min* is gespeeld in Nijmegen, waar diplomatiek Europa zich had verzameld om de vrede te bewerkstelligen. Het stuk moet wel in Den Haag zijn opgevoerd. Constantijn Huygens, secretaris van de Prins van Oranje en groot muziekliefhebber, dichtte daar op 31 december 1678:

Op Buyseroos Camerspeeltje vande Vrede
*Wat quam'er soet geluyd uijt menigh mond en hart,
Als ijeder keel de Vred', het best van alle dingen,
Soo cierlijck kost besingen,
Als s'hier besongen werd.*

Het woord 'kamerspeeltje' (klein kamerspel) doet vermoeden dat de *Min* bij de Haagse uitvoering bescheidener van opzet was dan Buysero zich die in de Amsterdamse Schouwburg voorstelde, met kunst en vliegwerk. Na Huygens' fraaie recensie begrijpen we waarom Buysero de uitgave van *De Triomfeerende Min* aan hem opdroeg – al zou het goed kunnen dat Huygens vooral enthousiast was over de prachtige muziek van Hacquart. In elk geval beviel hij de componist een jaar later aan bij Prins Johan Maurits van Nassau, in wiens wo-

ning in Den Haag (het Mauritshuis) Hacquart graag concerten wilde geven.

Carolus Hacquart, afkomstig uit Brugge in de Spaanse Nederlanden, was enige tijd vóór het Rampjaar naar Amsterdam geëmigreerd, ongetwijfeld aangetrokken door de gunstige economische omstandigheden van de Republiek. Rond 1679 verhuisde Hacquart met zijn gezin naar Den Haag, waar hij inderdaad concerten moet hebben gegeven en waar hij een aanstelling kreeg als organist van de katholieke schuilkerk in de Juffrouw IJdastraat. Veel financieel voordeel heeft hij niet gehad van zijn muziek voor *De Triomfeerende Min*: elf jaar na dato was hij nog doende zijn vorstelijke honorarium van 250 gulden bij Buysero los te peuten. Een voorafschaduwning van die slechte behandeling zien we al in de gedrukte partituur, waarin Hacquarts naam niet op het titelblad voorkomt, maar helemaal achteraan, op de laatste notenbalk, in kleine letters wordt vermeld.

De Bruiloft van Kloris en Roosje

Buysero heeft meer muziektheaterstukken geschreven, zoals *De Ryswykse Vredevreugd*, op muziek (1697), *Venus en Adonis* met muziek van Hendrik Anders, en *De Min- en Wijnstrijd*, een herderspel eveneens met muziek van Anders (1697). Veruit het bekendste stuk van Buysero's hand is *De bruiloft van Kloris en Roosje*, hoewel daar ook andere dichters aan hebben meegewerkt. Deze klucht is gedurende tweeëneenhalve eeuw jaarlijks uitgevoerd als naspel bij het beroemde treurspel *Gijsbrecht van Aemstel* van Joost van den Vondel, tot in de jaren '60 van de twintigste eeuw. Buysero heeft de tekst van het begin geschreven, de rest is van Jacob van Rijndorp (1706), directeur van schouwburgen in Leiden en Den Haag. Van Rijndorps bijdrage is vervolgens voor het Amsterdamse toneel bewerkt door de acteur Thomas van Malsem (1707).

De bruiloft van Kloris en Roosje is volgens het titelblad een 'Boere-operaatje', een boertig 'klucht-spel met sang en dans'. Het speelt zich af in een Hollands dorp waar men een boers taaltje spreekt. De eigenlijke hoofdrollen zijn niet voor Kloris en Roosje maar voor Krelis en Elsje. In de beginscène maakt Krelis Elsje zingend het hof, vooralsnog tevergeefs. Dan bereiden Tomas en Pieternel, de ouders van Kloris en Roosje, het bruilofts-

feest voor en verwelkomen ze de gasten. Als laatsten arriveren Krelis en Elsie, die het inmiddels met elkaar eens zijn geworden. Aan het eind van het stuk, tijdens het boerenbruiloftsmaal, voeren ze het hoogste woord en zingen ze liedjes. Als de bruid en bruidegom naar bed willen wordt er nog één gezamenlijk lied aangeheven en een 'sluytballet' gedanst. Buysero had eerder een pastoraal zangspel geschreven, *De vryadje van Kloris en Roosje*, op muziek van Servaas de Koning (1688). Hier maakt Kloris Roosje het hof. Uiteindelijk met succes. *De bruiloft* is dus eigenlijk een vervolgstuk, getransponeerd van een arcadische naar een boertige setting.

De Konings muziek voor *De vryadje* is verloren geraakt, op een enkele melodie na. Ook van de oorspronkelijke muziek voor *De bruiloft* is het meeste verloren gegaan, naar men zegt tijdens de brand in de Amsterdamse Schouwburg van 1772. Op deze cd staan enkele liederen en dansen die konden worden gereconstrueerd. Later componeerde Bartholomeus Ruloffs nieuwe muziek in rococostijl.

Louis Peter Grijp

Verantwoording

Voor deze opname van *De Triomfeerende Min* is dankbaar gebruik gemaakt van de partituur die Pieter Andriessen in 1996 heeft uitgege-

ven. Wel zijn we terughoudend geweest ten aanzien van zijn reconstructies, die een stevig barokorkest veronderstellen. Dat betreft vooral de instrumentale dansen en tussenspelen, die door Buysero slechts met woorden zijn aangeduid, maar waarvoor geen muziek is afgedrukt en misschien ook wel nooit gecomponeerd. We hebben daarvoor passende muziek gekozen uit Hacquarts bundel *Che-llys* (1686) met twaalf suites voor de viola da gamba. De betreffende preludes en dansen hebben we vervolgens omgewerkt voor twee violen, fluiten en/of hobo's met continuobegeleiding. Alleen voor de mars waarmee de oorlogsgod Mars zijn entree maakt [4] en voor de dans van de tritons die Neptunus begeleiden [22] moesten we muziek zoeken in andere bronnen uit Hacquarts tijd.

De fragmenten van de muziek van *De vryadje* en *De bruiloft van Kloris en Roosje* zijn door Louis Grijp gevonden met behulp van de Nederlandse Liederenbank van het Meertens Instituut en gepubliceerd in het *Tijdschrift van de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis* 61 (2011). De eenstemmig overgeleverde melodieën zijn voor deze cd uitgewerkt voor twee violen en een bas, een traditionele bezetting van herbergmuzikanten.

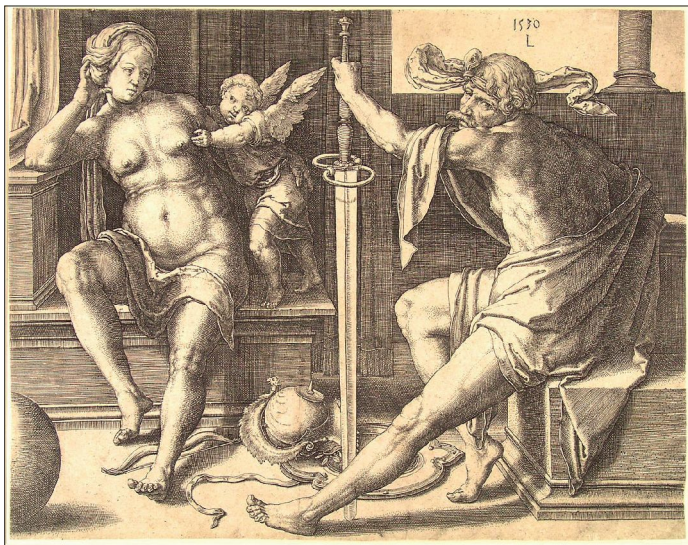
Camerata Trajectina

Het ensemble Camerata Trajectina ('Utrechts muziekgezelschap', opgericht 1974) heeft naam gemaakt met haar voortdurende pleidooi voor de Nederlandse muziek vanaf de Middeleeuwen tot en met de 17e eeuw. Het ensemble bestaat Hieke Meppelink (sopraan), Nico van der Meel (tenor), Saskia Coolen (blokfluit), Erik Beijer (gamba) en Louis Peter Grijp (luit en citer), bijgestaan door Sytse Buwalda (countertenor) en Marcel Moester (bariton) en andere musici.

Artistiek leider Louis Peter Grijp verricht zijn onderzoek voor Camerata Trajectina op het Meertens Instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. De programma's zijn veelal gebouwd rond literaire of politieke en religieuze thema's en personen. Het ensemble werkte mee aan de Nationale Herdenkingen van de Unie van Utrecht (1979), Willem van Oranje (1984), Constantijn Huygens (1987), Dirck Volkertszoon Coornhert (1990), de Vrede van Munster (1998), de Verenigde Oost-Indische Compagnie (2002) en Calvijn (2009) en aan de herdenkingen van Gerbrandt Adriaenszoon Bredero, Joost van den Vondel en de Friese dichter Gysbert Japix, van de hervormer Menno Simons en het Remonstrants Genootschap. Een andere lijn is de samenhang tussen schilderkunst en muziek, waaraan

eerder projecten over 'Music & Painting in the Golden Age' (1995, in samenwerking met Hoogsteder & Hoogsteder, Den Haag), Jan Steen (1996, Rijksmuseum te Amsterdam) en Frans Hals (2004, Frans Hals Museum in Haarlem) waren gewijd, en de muziektheaterproductie *De Zeven Zonden van Jeroen Bosch*, in samenwerking met de dichter Gerrit Komrij. Speciale aandacht gaat uit naar Nederlands muziektheater uit de Gouden Eeuw, zoals de eerste Nederlandse opera *Bacchus, Ceres & Venus* van Johan Schenck (Utrecht 2006), Starters zingende klucht *Lijfsje Flepkous* (Utrecht 2007) en nu dan *De Triomfende Min* en *De bruiloft van Kloris en Roosje*. Camerata Trajectina gaf honderden concerten in Nederland (waaronder vele in het Oude Muziek Festival Utrecht) en Vlaanderen, in de meeste andere landen van Europa, in de Verenigde Staten en Canada, Mexico, het Midden-Oosten, Indonesië, Ghana en Marokko. Zo'n 25 cd's zijn verschenen op de labels Globe en Philips Classics.

www.camerata-trajectina.nl

Venus, Mars en Cupido - Lucas van Leyden (1530) Collectie Rijksmuseum, Amsterdam
Venus, Mars and Cupid - Lucas van Leyden (1530) Collection Rijksmuseum, Amsterdam

The Triumph of Love (*De Triomfeerende Min*) was written on the occasion of the Peace of Nijmegen in 1678. This treaty ended the war by which Louis XIV sought to wipe the Dutch Republic off the map. The misery began in the Disaster Year of 1672, when an enormous French army advanced clear up to the Dutch Water Line, to the west of Utrecht. Louis was backed by pacts with England and the Bishops of Cologne and Munster. The invasion, as the saying goes, made the people witless, the leaders hopeless, and the country helpless. Eventually the tide was turned, with the young *stadhouder* (stadtholder) Prince William III of Orange playing a starring role. The Peace of Nijmegen worked for the moment to put an end to French aggression. The poet Dirck Buysero (1644-1707), whose day job was member of the Admiralty of the Maas in Rotterdam, took the initiative for *The Triumph of Love*. He wrote the libretto and asked the gambist Carolus Hacquart (c. 1640-1701?) to compose music for it. In the Prelude to the work, the goddesses of Peace and Joy sing praises to the paradise that was the Netherlands before the Disaster Year. When war breaks out, one of the many consequences is that the young women are no longer willing to give themselves over to Love. This is a serious threat to the romance business. Cupid, the god of Love, addresses

Mars, the god of War, about this untenable situation and challenges him to fight over it. Before the quarrel really gets out of hand, Venus – the goddess of Love and the mother of Cupid – comes between them. She seduces Mars, with whom she had an earlier relationship.

The god of War succumbs to her charms and offers to cease hostilities. Then there's peace on earth, accompanied by an outburst of glorious odes to peace sung by gods and goddesses, lovers and mistresses, shepherds, farmers, etc.

The Triumph of Love is known as the “first Dutch opera,” but that's a bit more honor than it can bear. Actually, it is a kind of *singspiel*, announced in the 1680 edition as “A Peace Play, mixed with vocal and string music, stage machinery, and dance.”

The scene featuring Cupid, Mars, and Venus, which Buysero largely borrowed from *Les amours de Venus et d'Adonis* by Jean Donneau de Visé (1670), is entirely spoken, as are the connecting lines of text between vocal pieces. We could view *The Triumph of Love*, though, as an inspiration for the first Dutch opera. Buysero himself saw in this work a “semblance of a French or Italian opera, which here in our land are more renowned than known.”

He wished that his ‘comedy’ (*Blyspel*) might

serve as a sketch for something greater that should eventually follow on the Dutch stage, in imitation of French and Italian models. Buysero's wish came true in 1686, when Govert Bidloo brought out his *Bacchus, Ceres, and Venus* in Amsterdam, with music by another gambist, Johan Schenk. This work can rightly be considered the first Dutch opera: it was sung from start to finish and was also announced loud and clear as an opera. Camerata Trajectina performed and recorded it on CD in 2006.

It must have been frustrating for Buysero that his attempts to get *The Triumph of Love* performed at the Amsterdam Theatre ran aground. Probably the work's House of Orange slant offended Amsterdam's sensibilities: at that time the Amsterdam city council had banned politics from the theatre. It's not known whether *The Triumph of Love* played in Nijmegen, where Europe's diplomats had gathered to secure the peace. The work must have played in The Hague, though. Constantijn Huygens, secretary to the Prince of Orange and a great connoisseur of music, wrote on 31 December 1678:

On Buysero's Chamber Play about the Peace Agreement

*From many a tongue and heart how sweet a sound
Would come if every throat would sing
Of peace, that very best of things,
So wonderfully as it did here resound.*

The term 'chamber play' suggests that *The Triumph of Love* was a more modest production in The Hague than Buysero had envisioned for the Amsterdam Theatre, with stage machinery. After Huygens' favorable review it's understandable why Buysero dedicated *The Triumph of Love* to him, although it could well be that Huygens was mostly charmed by Hacquart's lovely music. In any case, a year later he recommended the composer to Prince Johan Maurits of Nassau, in whose house in The Hague (the Mauritshuis, nowadays a world-class art museum) Hacquart wanted to give concerts.

Carolus Hacquart, who was from Bruges in the Spanish Netherlands, emigrated to Amsterdam shortly before the Disaster Year, no doubt attracted by the Dutch Republic's favorable economic circumstances. He and his family moved in about 1679 to The Hague where indeed he must have given concerts and where he was given the post of organist in the Catholic conventicle on Juffrouw Ida street. His music for *The Triumph of Love*

did not, however, turn out to be much of a financial windfall; eleven years later he was still trying to wangle his princely honorarium of 250 guilders out of Buysero. We can see a foreshadowing of this ill-treatment already in the printed score, in which Hacquart's name occurs not on the title page, but way at the end, on the last musical staff, in small type.

The Wedding of Cloris and Rosie

Buysero wrote other music theatre pieces, such as the *Rijswijk Joy of Peace*, set to music (1697), *Venus and Adonis*, with music by Hendrik Anders, and *The Battle of Love and Wine*, a shepherd play also with music by Anders (1697). By far Buysero's best-known work is *The Wedding of Cloris and Rosie* (*De bruiloft van Kloris en Roosje*), although other poets contributed to it. This farce was performed for two and a half centuries, clear up to the 1960s, as a postlude to the famous tragedy *Gijsbrecht van Aemstel* by Joost van den Vondel. Buysero wrote the first part of the text; the rest is by Jacob van Rijndorp (1706), director of the theatres in Leiden and The Hague. Van Rijndorp's contribution was in turn reworked for the Amsterdam stage by the actor Thomas van Malsen (1707).

According to the title page, *The Wedding of Cloris and Rosie* is a 'Rustic-operetta,' a low-brow 'farce with song and dance.' It takes place in a Dutch village where people speak a country dialect. The actual lead roles are not those of Cloris and Rosie but rather Krelis and Elsie. In the opening scene, Krelis courts Elsie in serenades, for the moment to no avail. Then Tomas and Pieternel, the parents of Cloris and Rosie, prepare the wedding banquet and welcome the guests. Krelis and Elsie arrive last, having seen eye to eye in the meantime. At the end of the play, during the farmer's wedding feast, they do the most of the talking, and they sing songs. When the bride and groom want to head to bed, the cast sings one last communal song and dances one closing ballet.

Earlier, Buysero had written a pastoral play-with-music, *The Courtship of Cloris and Rosie* (*De vrydadj van Cloris en Roosje*), with music by Servaas de Koning (1688). In this play, Cloris courts Rosie, and eventually succeeds. *The Wedding* is thus actually a sequel, transferred from an arcadian setting to a farm scene.

De Koning's music for *The Courtship* is lost, with the exception of a single melody. Likewise the original music for *The Wedding* is mostly lost, presumably during the fire in the Amsterdam Theatre in 1772. This CD con-

tains several songs and dances that we were able to reconstruct. Later on, Bartholomeus Ruloffs composed new music in the rococo style.

Louis Peter Grijp

(Translation: Ruth van Baak Griffioen)

Acknowledgements

For this recording of *The Triumph of Love*, grateful use was made of the score that Pieter Andriessen published in 1996. We have however pared back his reconstructions, which called for a substantial baroque orchestra. This applies first of all to the instrumental dances and interludes, which Buysero indicated only with words, and for which no music was printed (and perhaps never even composed). So we chose appropriate music from Hacquart's collection *Chelys* (1686) which consists of twelve suites for viola da gamba. We then arranged the relevant preludes and dances for two violins, flutes, or oboes, with continuo accompaniment. This covered everything except for the march whereby Mars the god of War makes his entrance [4], and for the dance of the Tritons who accompany Neptune [22], for which we used music from other sources from Hacquart's time.

The fragments of the music from *The Courtship* and *The Wedding of Cloris and Rosie* were found by Louis Grijp with the help of the Nederlandse Liederenbank (Dutch Song Database) of the Meertens Institute (Amsterdam) and are published in the *Tijdschrift van de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis* 61 (2011). The melodies, transmitted as single lines, were ar-

anged for this CD in settings for two violins and a bass line, a traditional arrangement for tavern musicians.

Camerata Trajectina

The ensemble Camerata Trajectina ('Utrecht Music Company,' founded 1974) has made a name for itself with its steadfast attention to Dutch music from the Middle Ages through the 17th century. The ensemble includes Hieke Meppelink (soprano), Nico van der Meel (tenor), Saskia Coolen (recorder), Erik Beijer (viol) en Louis Peter Grijp (lute and cittern), aided by Sytse Buwalda (countertenor) and Marcel Moester (baritone) and other musicians.

Artistic director Louis Peter Grijp does research for Camerata Trajectina at the Meertens Institute of the Royal Dutch Academy of Sciences in Amsterdam. The group's repertoire deals chiefly with themes and individuals from Dutch history. The ensemble took part in the National Commemorations of the Union of Utrecht (1979), William of Orange (1984), Constantijn Huygens (1987), Dirck Volkertszoon Coornhert (1990), the Peace of Westphalia (1998), the Dutch East India Company (2002) and John Calvin (2009) and in commemorations of the poets Gerbrandt Adriaenszoon Bredero, Joost van den Vondel and Gysbert Japix, and of Menno Simons and the Dutch Remonstrant Society. A special theme is the relationship between painting and music, in connection with the exhibitions *Music and Painting* (Hoogsteder, The Hague 1995),

about Jan Steen (Rijksmuseum, Amsterdam 1996) and Frans Hals and his contemporaries (Haarlem 2004), and the music theatre production *The Seven Sins of Hieronymus Bosch* (2007). The group has also paid special attention to Dutch musical theater from the Golden Age, such as the first Dutch opera *Bacchus, Ceres & Venus* by Johan Schenck (Utrecht 2006), Jan Starter's musical comedy *Lijsje Flepkous* (Utrecht 2007), and now Hacquart's *Triumph of Love* and the musical farce *The Wedding of Cloris and Rosie*.

The ensemble has given hundreds of concerts: in Holland (many in the Early Music Festival Utrecht), Belgium and many other European countries, in the United States and Canada, Mexico, the Middle East, Indonesia, Ghana and Morocco. Camerata Trajectina has recorded over 25 CDs of Dutch music for Globe and Philips Classics.

www.camerata-trajectina.nl

DE TRIOMFEERENDE MIN (1678) The Triumph Of Love

[1] **Preludium** (*Chelys*: Preludium 10, lente-vivace-grave)

[2] **Verlatenw', ô Geluk, nooyt deze steê**

Het Voorspel speelt zich af in een 'vermaakelyke Boschagie. In dit arcadische boslandschap genieten de godinnen Vrede en Geluk van de vreedzame toestand waarin Nederland verkeert. Iedereen is gelukkig. Het ergste wat iemand kan overkomen is dat hij verliefd wordt. De bosgod Pan sluit zich van harte bij het gezang van de godinnen aan.

Let Us Never Leave This Place, O Joy

The Prologue takes place in an Arcadian woodland. There the goddesses of Peace and Joy enjoy the peaceful condition in which the Netherlands finds herself. "Let us never leave this place, o Joy" the goddess of Peace begins her song. Everyone is happy. The worst thing that can happen to anyone is that he falls in love. The forest god Pan heartily joins the goddesses in their song.

Vrede:

Verlatenw', ô Geluk, nooyt deze steê.

Geluk:

Waar kan men beter zyn, bekoorelyke Vreê?

Beyde:

Geen onheil kom hier binnen,

Van hier al wat de rust bemorst.

Elk Harder is een vorst;

De Harderessen zyn vorstinnen.

Vrede:

'K hou hier myn plaats.

Geluk:

'K wil hier ook weezen.

Beide:

De Min is hier al 't quaat, het geen wy vreezen.

Vrede:

De weste wind verfrischt hier maar de jeugt.

Geluk:

Al 't leet is hier verkeert in vreugt.

Beide:

Men hoort hier daatlyk antwoord geeven,

Op 't zuchten van een hart.

Dits d'Echo op de minnesmart,

En geeft de wanhoop 't leven.

Vrede:

'K heb in dit aangename woud

Voor eeuwig myne plaats verkooren,

Geluk:

En niemand zal myn rust verstooren,

Zoo lang gy hier uw zetel houdt.

Vrede:

'K hou hier myn plaats.

Geluk:

'K wil hier ook weezen.

Beyde:

De Min is hier al 't quaad het geen wy vreezen.

Pan:

Uw goddelyck geluit

Verwint zelfs ons verlangen.

Dies Voegenw' onze fluit

By 't lieffelyk gewelt van uw gezangen,

Dat ons betovert houd gevangen
En haalt de ziel ten ooren uit.

Vrede en Geluk:

Zyt welkom in deez' tyd,
O veegod Pan, beschermer der landsdouwen;
Wy wenschen lang u hier te houwen,
Dewyl uw komst ons hart verblyd.
Nu vreezen wy voor oorlog noch voor nyt.
Te gelyck:

Maar laat ons van geen oorlogsvlam meer spreken,
Noch van de Nyt, dat ongetemde dier,
Maar zengenw' ons in 't minnevier.
Die door de Min niet word ontsteeken,
En niet met vreugd volgt zyn banier,
Indien hy leeft behoorde niet te leeven,
Want die alleen heeft over ons 't bestier
En kan alleen volkomen blyschap geeven.

[3] Dans van saters, menaden, boschewoners

(Chelys: Gigue 10)

Eenige Saters, Menaden, en boschgoden besluiten 't Voorspel met een genuchelyke dans

Dance Of The Satyrs, Maenads, And Forest Gods

Some satyrs, maenads, and forest gods close the prologue with a pleasant dance.

[4] Marsch (La Marine, Ms. Finspong, ca. 1690)

De oorlogsgod Mars maakt zijn entrée met een Marsch, waarop eenige helden dansende vechten. Een over eenstemming van Trompetten en Keteltrommels.

March

Mars, the god of war, makes his entrance, whereupon several heroes fight while dancing, to music of trumpets and timpani.

[5] Kom schoone moeder van de min

Een groepje minnaars en minnaressen bespreekt de oorlogstoestand. De meisjes hebben onder deze omstandigheden geen zin in seks.

Come, Fair Mother Of Love

A group of lovers and their mistresses discusses the war situation. The young women under these circumstances have no interest in sex. They plead with Venus to drive out the god of war, for what is life without love?

Kom schoone moeder van de min,
Begunstig ons, gy doet ons leeven naar onz' zin,
Verdryf den kryg door 't goed, dat ons de jeugd doet lieven,
Gy komt ons met de vreë gerieven.
Gy schikt de harten door uw wonderlyk besluit,
En leertze naar uw wetten streeven,
Want zonder u heeft alle blydschap uit,
En zonder min wat is toch 't leven?

De oorlog heeft dus een negatieve uitwerking op het minnebedrijf. Cupido roept Mars ter verantwoording en daagt hem uit tot een gevecht. Als ze echt ruzie dreigen te krijgen komt Venus tussenbeide. Ze herinnert Mars aan hun vroegere liefdesrelatie. Mars bezwijkt voor haar charmes en belooft de oorlog te beëindigen. Het vredesfeest kan beginnen.

The war is thus bad for the romance business. Cupid calls Mars to account and challenges him to a fight. As a real brawl threatens to break out, Venus comes between them. She reminds Mars of their earlier love affair. Mars yields to her charms and promises to end the war. The celebration of peace can begin.

[6] Verandering in een Tuin (Chelys: Allemande 10)
Het gansche Tooneel verandert in een vermakelyke Tuin.

Transformation Into A Garden
The whole stage is transformed into a delightful garden.

[7] 'K ben de God, die elk onthaal
Comus, de God der maalyden, zingt onder den dans:

I Am The God Who Entertains Everyone
Comus, the god of meals, sings while dancing, that he will prepare a banquet for the guests that he expects soon: Peace, Sensuality, and Pleasures.

'K ben de God, die elk onthaal.
Vrede, Wellust, en Vermaakken,
Zullen straks met vreugd genaaken.
Komt verwelkomtze altemaal.
Laat de kelk van wynen vloeijen,
Schaft het lekker wiltbraat op.
'T Land zal nu door vrêe weer bloeijen,
En de Welvaart raakt in top.

[8] Laat het zwaard verroesten
De Vermaken danssen met de Min, en zingen tusschen beide:

Let The Sword Rust
The Pleasures dance with Love (i.e., Cupid) and meanwhile sing: "Let the sword rust, both at sea and on land."

Laat het zwaard verroesten.
Zoo wel in zee, als op het land,
Heeft elk zich fel genoeg gequeten in 't verwoesten.
Nu hoopen wy een beter stand.
Europe zal nu haast de vrede sluiten:
Laat ons verheugt zyn met de Min:
Een heilzaam eind' zal kroonen dit begin:
Dies sluiten wy voortaan de zorgen buiten.

Waar is vreugd te vinden,
Als 't geen de Min heeft toebereit?
Daar is 't alleen, 't geen elk vergeefs zoekt, als de blinden.
Zoek elders vry aanloklykheid.
Hoe zeer die ook u kan bestendigh schynen,

Al schynt het dat gy daar in leeft,
Al het vermaak, dat u de Min niet geeft,
Zal teffens als een yd'le rook verdwynen.

9 Verliefde Harders spoeit u voort

Venus vershynt op haar wagen, voortgetrokken van twee witte zwanen, onder het geluit van verscheide Instrumenten, en nedergedaaldt zynde treed op het Toneel. Ze zingt:

You Shepherds In Love, Hasten

Venus appears on her carriage, pulled by two white swans, to the accompaniment of various instruments. She sings: You shepherds in love, hasten, Fearful shepherdesses, come here: Mars' rage is over, he will favour the fields.

Verliefde Harders, spoeit u voort,
Vliegt herwaarts, blode Harderinnen,
Mars woed niet meer, maar zal het veld beminnen,
En gy zult stil en vry hier leven op myn woord,
De vrede zegen' weer uw Landen,
Geen and're alarm verhef zyn stem voortaan
In deez' waranden,
Als die is door de min ontstaan.

10 Hoe lustig is het hier te weezen!

Waar op eenige Harders en Harderinnen hun vreugde met een dans betuigen, daar zich een Moortje met een Moorinnetje onder mengen, die tuschen den dans zingen:

How Lovely It Is To Be Here!

Then several shepherds and shepherdesses express their joy in a dance, joined by a Moor and Moress, who sing while dancing about how lovely it is to be here in the Netherlands. America is nothing by comparison. Trade will soon flourish once more.

Hoe lustig is het hier te weezen!
Wat haalt America hier by?
Zet alle zorgen aan een zy.
Men heeft geen oorlog meer te vreezen.
De koopmanschap verheft wêer 't hoofd.
O goutkust, zet uw havens open,
Pluk ryk'lyk weer het gouden ooft.
Nu zalmen weer uw schatten koopen.

11 'K zie nu hoe alles met de Vrede samenspant

Nu de vrede in aantocht is ziet herder Tiris nieuwe mogelijkheden zijn geliefde Fillis tot een relatie te bewegen. Harders-zang.

Now I See How Everything Works Together With Peace

Now that peace is on its way, the shepherd Thyris sees new possibilities to stir his beloved Phyllis toward a relationship. He approaches her, with immediate success.

Tiris:

'K zie nu hoe alles met de Vrede samenspant,
O Fillis, om myn vlam te kroonen,
'T geluk komt zich nu klaar vertoonen,

Voelt gy 't vermaak niet van myn brand?

Ey Filis, laat u hooren,

Kan u de zelve drift bekooren?

Filis:

De Min, die ons met lieve boeyens bind,

Vereende al lang ons wenschen,

Die Dwingeland van Goën en menschen,

Had in myn hart al lang 't bewind,

Myn zuchjes konnen zelfs dat sprekken.

Maar had ik deel in uwe smart,

Behoorde ik dan te zyn versteeken

Van de vreugde van uw hart?

Tirsis:

Wat valt my deez' verklaring zoet!

Wat kryg ik moet!

Filis:

Quam 't myn mond aanspraak t'ontbreeken,

De Min zou door myn oogen sprekken.

Te samen:

'T gewaag' nu al van onze min,

Die kan de harten dwingen,

En op dat steeds weer onze vreugd begin,

Laat ons niet anders zingen,

Als dat wy volgen zynen zin.

Let Us Sing No More About War

This is followed by some farmer lads and lasses, who eagerly pair up and sing. The war is over, the land can be worked again: milking cows, shearing sheep, and playing on the shepherd's pipe.

Niet meer van kryg gezongen.

Het bloedig zwaard moet in de scheë.

Eens lustig in de bocht gesprongen,

Ter eere en welkomst van de Vreë.

Ziet Elsje nu eens d'uyers trekken

Met hare vingers, zonder vlekken.

Ja Elsje, melk vry zonder schroom,

Uw hand is blanker als de room.

Nu ziet men 't schaaap weër scheeren

En al het veld vol nieuwe lust,

Elk volgt zyn wellust en begeeren,

En niemant stoort hem in zyn rust.

Ziet Melkert, in het gras gelegen,

Zyn vingers op de fluit beweegen;

Want deze plaats is naa de zin

Zoo wel van vreugd, als van de Min

[12] Niet meer van kryg gezongen

Hier naa volgen eenige Boertjes en Boerinnen, die lustig in de bocht springen en zingen:

[13] Looft die Godin, wiens groote kracht

Dan is het de beurt van Mars om een loflied op Venus te zingen.

Praise The Goddess, Whose Great Power

Then it is Mars's turn to sing a song of praise to Venus.

Looft die Godin, wiens groote kracht
Wy alle voelen met behagen.
Zy doet myn hoofd den Lauwer dragen:
De winnaar zwicht voor hare macht.
Zy kan de schrik des krygs verjagen,
En nergens zagmen helden voortgebragt,
Zoo niet de min hun 't lyf deed' wagen.

[14] Laat zorgen varen

Wijngod Bacchus heft het glas op de vrede.

Let Cares Begone

*Bacchus, the god of wine, raises his glass to peace:
the war torch is best snuffed out in wine. Let cares begone!*

Laat zorgen varen,
De Vreë verheft met glans haar hoofd.
Drinkt nu, in schaduw van Oranje,
De wyn van Vrankryk of Germanje.
In wyn word d'oorlogstoorts best uitgedooft.
Laat zorgen varen.

[15] Kom laat ons geen genuchten sparen

De godin van de landbouw, Ceres, voegt zich bij Bacchus, met wie zij in tijden van vrede een onafscheidelijk duo vormt.

Come, Let Us Spare No Joy

Ceres, the goddess of agriculture, joins Bacchus, with whom she forms an inseparable duo in times of peace. Now that the

vineyards and fields are blooming again, there will soon be wine and bread again and their good friend Venus can return.

Bacchus:

Kom, laat ons geen genuchten sparen,
En spreken van geen droeffenis.

Ceres:

Laat ons all' onlust laten varen,
Nu ons de Vrêe geboren is.

Bacchus:

Wy zien de wreden oorlogh enden,
Daar liefde ons in de plaats bekoort.

Ceres:

De Gôon, geraakt door onz' ellenden
Ten lesten, hebben ons verhoort.

Bacchus:

De beker zal van wyn weer vloeyen.
De wyngaart bot veel schooner uit.

Ceres:

Hoe heerlijk zal nu 't koren bloeyen!
Geen honingdauw verstikt het kruid.

Bacchus:

Kom latenw' onze gaven mengen.
Schaf gy het brood, ik schenk de wyn.

Ceres:

Dat zal ons Venus wederbrengen,
Want zonder ons wat zouze zyn?

Bacchus:

'K zie reets de rozen op haar wangen,
Ontvonken met een schooner gloet.

Ceres:

Kom Venus, boet nu ons verlangen,
En overstroom ons met uw zoet.

Ceres en Bachus:

Kom Venus, boet nu ons verlangen,
En overstroom ons met uw zoet.

Bachus:

Laat eindelyk Bellone varen,
Zy scheidt ons lang genoeg van een.

Ceres:

Gebruik wy 't vermaak der jaren,
En smeltenw' in aanminnigheên.

Bachus:

Jucht Harders, en gy Harderinnen,
Dien nu geen kryg, maar min verteert.

Ceres:

Het staat u weder vry te minnen
Met zoo veel lust, als gy begeert.

Bachus en Ceres:

Het staat u weder vry te minnen
Met zoo veel lust, als gy begeert.

[16] Dans van Bachanten (*Chelys*: Gigue 10)

Een veldmuzyk van schalmeien, fluiten en zakpypen, waar op eenige Bachanten danssen daar de harders en harderinnen zich onder mengen.

Dance Of The Bacchants

Rustic field music by shawms, recorders, and bagpipes, to which the bacchants dance, joined by the shepherds and shepherdesses.

[17] O Vrede, die zoo lieflyk harten bind

Ceres, Bachus en Mars roepen de Vrede op om het verdrag te komen bezegelen.

O Peace, Who Binds Hearts So Tenderly

Ceres, Bacchus, and Mars call on Peace to seal the Accord.

O Vrede, die zoo lieflyk harten bind,

Boey ons ontscheid'lyk met uw keten.

Wie kan in kryg van vreugde weten.

Maak dat de Vrêe van elk weer zy bemint

[18] Men danke die Goddin

De Minnaars en Minnaressen met eenig gevolg zingen een loflied op Venus, die de vrede bewerkstelligd heeft.

Let Us Thank The Goddess

The lovers and their mistresses, followed by a small retinue, sing a song of thanks and praise to Venus, who has brought about peace.

Men danke die Goddin,

Die ons de Vrêe wil geven.

Gy Vrede, kom naar onzen zin,

Verhaast de vreugde van ons leven.

Wat kan men weygeren in dezen stant,

Aen Venus, die de kroon der schoonheid spant?

[19] Ziet hier de langgewenste Vrêe

De vrede daalt in een wolk, terwyl dit gezongen word:

Behold The Long-Desired Peace

Peace descends in a cloud, while this is sung: Behold the long-desired Peace, she brings you nothing but joy and love.

Ziet hier de langgewenste Vrêe,

Met al 't gevolg, van haar bekoorlikheden.

De treurstof is nu teffens afgesneden.

Zy brengt u niet dan vreugd en liefde mée,

En keert in heil, al 't leet, voorhêen geleden.

[20] Gelukkigh Nederland!

Na een fraaie toespraak waarin Vrede de terugkeer van de welvaart aankondigt, zingen allen *te gelyk*:

O Fortunate Netherlands!

After a fine speech in which Peace announces the return of prosperity, everyone sings together: "O fortunate Netherlands! Peace comes to make you happy again, and return everything to the good old days."

Gelukkigh Nederland!

Gy zyt verhoort, en ziet het einde van uw lyden.

De Vrede komt u weer verbylden,

En alles brengen in zyn ouden stant.

[21] Leeft lang in overvloed, en vrêe

Men is helemaal vergeten Neptunus uit te nodigen op het vredesfeest. Verbolgen doet hij zijn beklag, maar Venus weet hem snel te kalmeren. Neptunus heft dan een zegenzang aan.

Live Long In Wealth And Peace

Everyone forgot to invite Neptune to the peace celebration. He complains angrily, but Venus manages to calm him down quickly. Neptune then begins a song of blessing and invites the Dutch to resume fearlessly sailing his seas in order to earn a lot of money.

Leeft lang in overvloed, en vrêe.

Doorsnyt gerust met uw bevrachte kielen,

Alwaar 't u lust, myn ryke zee.

Laat weer myn heerschappy van bootsgezellen krielen.

Zoo vloeië u d'overvloed,

Uit mynen schoot, van zelve te gemoet.

[22] Dans van de Tritons (Gavotte, Ms Finspong)

Neptunus wordt gevolgd door zijn tritons, zeewezens die half mens, half vis zijn. Neptunus draagt ze op hun kinkhoorns te laten klinken. Dat zijn grote gedraaide schelpen waarin vissers een gat maken zodat ze erop kunnen blazen, om te gebruiken als mishoorns. Buysero schrijft een over eenstemming van *Muzyk, als kromhoorens voor, waar op drie Tritons dansen*. Wij hebben een echte schelp (koninginnehooren, *lobatus gigas*) gebruikt, begeleid door twee hobo's en een fagot.

Dance Of The Tritons

Neptune is followed by his tritons, sea creatures that are half man, half fish. Neptune orders them to sound their conch-shell horns. These are large twisted shells in which fisherman make a hole so that they can blow on them to use as foghorns. Buysero calls for multipart music, using for example krumphorns, to which three Tritons dance. We use here a real shell (queen conch shell, lobatus gigas), accompanied by two oboes and a bassoon.

[23] Afdaling van Apollo (Chelys: Sarabande 10)

Het Toneel verandert in een Hemel, van boven zietmen 't paleis van Jupiter. De pilaren en sieraden der zelve zyn van goud, en gesteente, in't midden is alles vervult met Minnegoodjes als Engelen uitgerust, met een ronde open Tempel, die recht voor de Zon staat, welke met zyn stralen verscheide plaatzen doorschittert. Onder aan zyn verscheide halve ronden, of boogen van wolken, die de geheele breedte van het Toneel beslaan, en nederdalen. Op de voorste wolk zit Apollo alleen. De muzikanten, rykelyk gekleed, van wederzyden afdalende spelen, tot Apollo zingt.

Descent Of Apollo

The theatre is transformed into a heavenly paradise. Above, one sees the sparkling palace of Jupiter, full of cupids dressed as angels. Below are clouds stretching the full width of the theatre, and which descend. Apollo is seated alone on the foremost cloud. The richly clad musicians play while descending from either side, until Apollo begins to sing.

[24] Laat nu met vreugd voorleden smarten vaaren

Begeleid door twee 'sachtfluiten' (blokfluiten) vertolkt Apollo het vredesbesluit van Jupiter.

Now Joyfully Bid Farewell To Past Pains

Accompanied by two recorders, Apollo renders Jupiter's peace agreement: "Now joyfully bid farewell to the pains which you have earlier endured. Jupiter graces you with Peace."

Laat nu met vreugd voorleden smarten vaaren.

Jupyn schenkt u de Vrede, en mint uw staat.

De Minnegod maak die bestendigh met'er daat,

En wil uw heil zoo wel bewaaren,

Dat nimmer nyt, noch wraak,

Die onstantvastigh maak.

[25] De Vrê vertoont zich weder

Eolus, de god der winden, roept de trompetters op de vrede 'uit te blazen'. Merkuur, en de faam vliegen weg onder 't geluit van Trompetten.

Peace Appears Again

Aeolus, the god of the winds, calls upon the trumpeters to sound the peace signal on their horns. Everyone can now safely rest in the shadow of the tree of the House of Orange. May men maintain the peace well. At the conclusion, Mercury and Fame fly away 'to the sound of Trumpets'.

De Vrê vertoont zich weder;
D'Oranjeboom geeft lust.
Elk legt zich veilig neder,
Die in die schaduw rust.
Hoe fel de Zon mag blaaken,
Die lommer schut zyn brand.
Laat d'Echo 't ruchtbaar maaken,
Ten troost van 't Vaderland.
Elk juigt om zulk een zegen,
Het wenschelykste op aard'
Zoo loffelyk verkregen.
Nu dientze wel bewaart.
Hoe meer zy kan bekooren
De Vrêe, van elk bemint,
Hoe eer zy word verlooren;
Dies houtze, als gyze vind.

Bruiloft van Cloris en Roosje
The wedding of Cloris and Rosie

DE VRYADJE VAN CLORIS EN ROOSJE (1688) The Courtship of Cloris and Rosie

[26] In 't ruischen der boomen

Van de muziek die Servaas de Koning componeerde voor Buysero's pastorale *De vryadje van Cloris en Roosje* is alleen een kort coupletje van Roosje teruggevonden. Het is door de dichter Cornelis Sweerts tot een vrijersdialoog uitgewerkt (ca. 1695). Herder Silvander prijst het bos, waarin jongens en meisjes dingen kunnen doen zonder dat iemand het merkt. Herderin Cloris begrijpt de toespeling maar al te goed en wijst Silvander terecht. Maar die geeft het niet op en zweert Cloris trouw. Het is de vraag of dat afdoende is.

In The Rustling Of The Trees

Of the music that Servaas de Koning composed for Buysero's pastoral play The Courtship of Cloris and Rosie, only a short couplet has been found. The poet Cornelis Sweerts arranged it as a lovers' dialogue in about 1695. Shepherd Silvander praises the woodland with its rustling trees and whistling birds. There young men and maidens can do things without anyone seeing. Shepherd Cloris gets the hint all too well and reprimands him. But he doesn't give up, and has Cloris swear to be true. It's a question whether that will settle the matter.

Silvander:

In 't ruischen der boomen, het vogeltje fluit,
In't zoete gewoel
Van blaadertjes koel,
Word meenig de bruid.
Plaatzen verhoolen, stil en bekwaam,

Zyn aan de Minnaars zeer aangenaam,
En zo, by geval, daar iets geschied,
Boomen en Hagen verhaalen het niet.
Cloris:

Silvander, uw woorden behagen mij niet,
Ik weet door de schyn
Verbergt gy 't fenyn
Dat ons baart verdriet.
Slangen gedookt onder het groen
Dooden nog eer men het zoude vermoën;
Al melden het beekje nog dorre boom,
Het hertje blijft daarom echter vol schroom.

Silvander:

Waar moogje voor vreesen, myn Clorisje zoet,
Wyl ik u bemin
Met ziel en met zin,
Met een zuiver gemoed!
Engel, wilt beiden, hoort nog een woord,
Eer gy Silvander door 't vlieden vermoort.
Ik zweer u myn trouw, dies weest dog gerust,
En laat myne vlam dan eens zyn geblust.

^[27] **Herdersballet** (*Boerenlieties* 177)

In *De Vryadje* worden de pogingen van Kloris om Roosje te veroveren na veel moeite en afzien uiteindelijk beloond. De goede afloop wordt met een *Hardersballet* gevierd.

Shepherds' Ballet

In *The Courtship*, Cloris's attempts to conquer Rosie are, after much effort and suffering, ultimately rewarded. The happy ending is celebrated with a Shepherds' Ballet.

DE BRUILOFT VAN KLORIS EN ROOSJE (1706) The Wedding of Cloris and Rosie

[28] Och liefje mijn diefje

Als in de *Bruiloft van Kloris en Roosje* de jonge boer Krelis boerinnetje Elsie het hof maakt, zingt hij een alleraardigst coupletje voor haar: 'Mijn Liefje, mijn diefje, mijn suikerde pry'. De Haarlemse dichter Jan van Elmland nam dat als uitgangspunt voor een boertige dialoog van een ander boerenpaartje, die hij Melis en Guurtje noemde (1717). Net als Krelis prijst Melis de schoonheid van zijn geliefde, maar Guurtje vertrouwt het maar half. Had hij niet iets met Trijntje? Nee, dat is voorbij! En met Lijntje is het ook uit. Melis' hele hart klopt nu voor Guurtje. En om die woorden kracht te zetten biedt hij haar zijn trouw (dat wil zeggen een trouwring). Daar kan ze geen nee tegen zeggen. Dat alles dus op de melodie van 'Mijn Liefje, mijn diefje, mijn suikerde pry' uit *De bruiloft*.

Oh Sweetheart, Thief Of My Heart

In The Wedding of Cloris and Rosie, when the young farmer Krelis courts the farm lass Elsie, he sings a very charming couplet to her: "My sweetheart, thief of my heart, my sugar-sweet love". The Haarlem poet Jan van Elmland used this as a starting point for a low-comedy dialogue between another farm pair, whom he named Melis and Guurtje (1717). Just as Krelis did, Melis praises the beauty of his beloved, but Guurtje only half believes him. Didn't he have something going on with Trijntje? No, that's all over! And he's done with Lijntje too. Now Melis's whole heart beats only for Guurtje. And to give his words some heft he offers her his good faith (in other words, an engagement ring). She can't say no to

that. Melis and Guurtje sing their dialogue to the tune of "My sweetheart, thief of my heart, my sugarsweet love" from The Wedding of Cloris and Rosie.

Melis:

Och Liefje, myn diefje, jou bloozende mongt,
En kaaken, die maaken myn hertje gezongt;
Uw schoone roô koonen vertoonen 't Robyn;
Uw schichten verlichten en stichten myn pyn,
De tipjes uw's lipjes, met wijpes, smaakt my,
(De duiker)¹ veel puiker als suikerde bry.

Guurtje:

Wel gekje, hoe trekje jou wipperdewap;²
De Vryers zyn vlyers, zy trekken de kap.³

Melis:

Neen troosje, myn roosje, myn bloosje, zaft! zaft!
'k ontzien jou, en dien jou, en mien jou met Kraft.
Myn' zinnen beginnen van binnen, myn pangdt,⁴
Te woelen, en doelen, en voelen den brangt.

Guurtje:

'k Zeg 't veel is; Heer Melis, wat geef j'er van op!⁵
Tryn Roelen mag 't koelen, of hebje de schop?⁶

Melis:

Neen Kyntje, 'k min Tryntje nag' Lyntje gien meer;
Die Nufjes zyn sufjes, en mufjes en teêr;

Guurtje:

Ik haat 'er, en laat 'er: één Kater is haar
Te luttik,⁸ dies stut ik en schut ik dat Paar.

Melis:

Neen Engel, ik hengel allienig om jou.

Myn Guurtje, myn vuurtje, 'k zeg waarje myn Vrouw,

Ik zouje, (vertrouw me, en houwe me 't woordt)

In Klieren versieren,⁹ en vieren zo 't hoordt.

De dingen die gingen met zingende vlyt;

Met kusjes en lusjes gerusjes altydt.

Guurtje:

Neen Knaapje, het aapje zit binnen jou mouw.

Melis:

Niet Maisje, zie raisje,¹⁰ zie daar is myn Trouw.

Ik zelje ('k vertelje, nag stelje gen leur,

Nag zeuren, nag steuren nag kleuren te veur)¹¹

Myn dagen behaagen; en draagen myn koen.¹²

Guurtje:

Je stellet zo wel; get! Ik zel 'et dan doen.

Noten:

1. wat duvel! 2. mond 3. maken gekheid 4. pand: liefste 5. Ik zeg: dat is wel veel, beste Melis, je pocht! 6. Trijn Roelen mag jouw verhitte woorden afkoelen, of heeft ze het met je uitgemeemaakt? 7. noch 8. die meiden vinden één kater te weinig 9. mooie kleren geven 10. kijk eens 11. ik verkoop je geen onzin en stel je geen gezeur of verstoring of blozen (van schaamte) in het vooruitzicht 12. en mij netjes gedragen.

[29] **Contredans in Cloris en Roosje** (*Nieuwe Hollandsche Schouwburg* 31)

Tijdens het bruiloftsmaal in *De bruiloft van Cloris en Roosje* wordt er door verschillende paren gedanst, onder meer deze contradans, ook bekend als Cotillon de la Guingette.

Country Dance In Cloris And Rosie

During the wedding feast in The Wedding of Cloris and Rosie, many couples dance to music, among others this country dance, also known as Cotillon de la Guingette.

[30] Al die niet meugen

Tijdens *De bruiloft van Cloris en Roosje* zijn Krelis en Elsie de laatste gasten die aankomen. Dan kan het feest echt beginnen. Ze zingen samen het drinklied van Sylenus uit de opera van Bidloo en Schenk, *Bacchus, Ceres en Venus* (1686). Maar dan een beetje aangepast aan de feestelijke omstandigheden.

All Those Who Do Not Enjoy

During The Wedding of Cloris and Rosie, the last guests to arrive are Krelis and Elsie. Then the party can really start. Together they sing Silenus's drinking song from the opera by Bidloo and Schenk, Bacchus, Ceres and Venus (1686), but slightly adapted to the festive occasion. Anyone who doesn't like the fine wine is either wrong or foolish. Let us greet Bacchus with dancing.

Al die niet meugen,

O vrolyke Baas,

Die lekkere teugen

Zyn suffent of dwaas!

Uw kunnen te leegen,

Uw Glaazen te veegen,

Dat's t'eenigste goed,

Dat's t'eenigste zoet.

Kom, laat ons dan Bachus met danssen begroeten.

De vreugd, de vreugd
Die springt van de kop in de voeten.

[31] Menuet in Kloris en Roosje (MS Volksmelodieën, 1760-65)

Er wordt weer gedanst: ditmaal een menuet.

Minuet In Kloris And Rosie

One of the dances during the wedding banquet is a minuet.

[32] Jakelyn (Boerenlietie, 1701)

Op een gegeven moment is het de beurt aan de oude Tomas, de vader van bruidegom Kloris, om te dansen. Hij vraagt om 'den Deun van Jakkelyn' en danst met zijn Pieternel.

Jakelyn

At one point it's old Tomas's turn to dance; he's the father of the groom, Kloris. He asks for 'the tune of Jakkelyn' and dances with his wife Pieternel.

[33] Ik heb een Eendje, en een Waardje

Tegen het einde van het feest bieden de gasten het bruidspaar huwelijksgeschenken aan, praktische zaken als een wieg en een pispot. Krelis geeft een spon: een kraantje voor in het biervat. Hij maakt van de aanbidding een hele gebeurtenis door er een scabreus liedje bij te zingen. Het kraantje past bij het vat zoals een woord bij een vrouwjeseend en een haantje bij een hennetje. De boers sprekende Krelis gebruikt

het dialectwoord 'waard' voor 'woord' en maakt ongetwijfeld schunnige gebaren bij zijn lied, dat hij zingt op de melodie van 'Polyphemus aan de stranden'.

I Have A Duck And A Drake

Toward the end of the banquet the guests offer the bridal couple wedding presents, practical things like a cradle and a chamber pot. Krelis gives a bung, that is, a tap for a beer barrel. He makes a big event out of the offer by singing a raunchy song to go along with it. The bung fits the vat like a drake matches a duck and a rooster its hen. Speaking to the farmers, Krelis no doubt makes lewd gestures while singing his song, set to the melody of "Polyphemus on the seashore."

Ik heb een Eendje, en een Waardje,
Dat's een paartje,
En een hondje, en een kat,
En een hennetje, en een haantje,
En een kraantje,
Om te steeken in het vat.

[34] Wat is ons al vreugd gegeven

Als de bruid en bruidegom tegen het einde van het feest aanstalten maken naar bed te gaan, zingen Krelis en Elsje, *nevens het heele Gezelschap*, nog één lied, een loflied op het landleven.

How Much Joy Has Been Given To Us

Towards the end of the banquet as the bride and groom show signs of wanting to go to bed, Krelis and Elsie sing, along with the whole company, one more song, praising the country life.

Wat is ons al vreugd gegeven,
In 't vermaak'lyk buitenleven!
't Is zo aardig, 't is zo zoet,
Alles wat de landman doet.
Hy verheugd zich, onder 't lommer
Van 't geboomt' vind hy geen kommer:
Niemand weet hier van verdriet,
Hoofsche staatzucht plaagt ons niet.

Aan deez' liefelyke streeken,
't Ruischen van de klaare beeken;
't Pluimgediert, dat geestig kweelt,
's Landsmans oog en ooren streelt.

[35] Sluytballet van Cloris en Roosje (*Nieuwe Hollandsche Schouwburg* 32)

Tenslotte danst het hele gezelschap een contradans, in de toneelteksten aangeduid als 'ballet' en 'groot Beljetje'.

Closing Ballet In Cloris And Rosie

Finally the whole company dances a country dance, indicated in the theatrical texts as "ballet" and "Great Ballet."

CAMERATA TRAJECTINA

Hieke Meppelink (2, 10, 15, 17, 25, 26), **Mariët Kaasschieter** (7, 10, 12, 19, 20, 25, 28, 30, 34),

Susan Jonker (5, 11, 18), **Renate Arends** (9) - sopraan / *soprano*

Talitha van der Spek (2, 5, 18, 25) - mezzo sopraan / *mezzo soprano*

Sytse Buwalda (5, 8, 12, 17-20, 24, 25, 34) - altus

Nico van der Meel (5, 8, 12, 14, 15, 18-20, 25, 26, 34), **Bernard Loonen** (7, 25, 28, 30, 33, 34) - tenor

Saskia Coolen - blokfluit & gamba / *recorder & gamba*

Annelies van der Vegt, Pieter Affourtit - barokviool / *baroque violin*

Peter Frankenberg, Gilberto Caserio - barokhobo / *baroque oboe*

Tomasz Wesolowski - barokfagot / *baroque bassoon*

Frank Anepool, Mark Geelen - baroktrompet / *baroque trumpet*

Emmanuel Frankenberg - kinkhoorn / *whelk*

Erik Beijer - violone, gamba & pauken / *violone, gamba & timpani*

Pieter-Jan Belder - klavecimbel & blokfluit / *harpsichord & recorder*

Constance Allanic - harp

Louis Peter Grijp - luit & citer / *lute & zither*

Met dank aan / *Thanks to*

Meertens Instituut onderzoek / *research*

Jos Koning muzikale adviezen / *musical advice*

Annemies Tamboer kinkhoorn / *whelk*

De Triomfeerende Min (Buysero & Hacquart, 1678)

1	Preludium	02:11
2	Verlatenw', ô Geluk, nooyt deze steê (Vrede, Geluk, Pan)	05:09
3	Dans van saters, menaden, bosbewoners	01:53
4	Marsch	00:49
5	Kom schoone moeder van de min (minnaars en minnaressen)	00:48
6	Verandering in een Tuin	02:23
7	'K ben de God, die elk onthaal (Comus)	00:48
8	Laat het zwaard verroesten (Vermaken)	01:48
9	Verliefde Harders spoeit u voort (Venus)	00:45
10	Hoe lustig is het hier te weezen! (moortje en morinnetje)	01:23
11	'K zie nu hoe alles met de Vrede samenspant (Tirsis en Filis)	02:09
12	Niet meer van kryg gezongen (boertjes en boerinnen)	01:37
13	Looft die Godin, wiens groote kracht (Mars)	00:58
14	Laat zorgen varen (Bachus)	00:32
15	Kom laat ons geen genuchten sparen (Ceres en Bachus)	02:25
16	Dans van Bachanten	01:10
17	O Vrede, die zoo lieflyk harten bind (Ceres, Bachus, Mars)	01:42
18	Men danke die Goddin (minnaars en minnaressen)	01:02
19	Ziet hier de langgewenste Vrêe (koor)	00:57
20	Gelukkigh Nederland! (koor)	01:11
21	Leeft lang in overvloed, en vrêe (Neptunus)	00:55
22	Dans van de Tritons	00:37
23	Afdaling van Apollo	02:26
24	Laat nu met vreugd voorleden smarten vaaren (Apollo)	01:04
25	De Vrê vertoont zich weder (koor)	02:07

De vryadje van Cloris en Roosje (Buysero & De Koning, 1688)

26	In 't ruischen der boomen (Silvander en Roosje)	02:10
27	Herdersballet	00:52

De bruiloft van Kloris en Roosje (Buysero – Van Rijndorp, 1706)

28	Och liefje mijn diefje (Melis & Guurtje)	01:56
29	Contredans in Cloris en Roosje	01:02
30	Al die niet meugen (Krelis met Elsje)	01:22
31	Menuet in Kloris en Roosje	01:11
32	Jakelyn	01:06
33	Ik heb een Eendje, en een Waardje (Krelis)	00:40
34	Wat is ons al vreugd gegeven (Krelis en Elsje)	01:27
35	Sluytballet van Cloris en Roosje	01:27

GLO 6069

GLOBE

